

בס"ד. שיחת יום שמחת תורה, ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה.
אח"כ אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א מאמר ד"ה להבין ענין שמחת תורה.

קודם התחלת המאמר אמר:

בנוגע ל"שמחת תורה" ישנם שני פירושים¹: (א) התורה היא בשמחה, ולכן שמחים גם ישראל בשמחתה של התורה, וכלשון הפיוט "שישו ושמחו בשמחת תורה", היינו, שישראל שמחים בשמחת התורה, (ב) יתירה מזה — שישראל משמחים את התורה.

* * *

ב. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לאנ"ש שהגיעו מערי השדה לומר "לחיים", ואח"כ אמר:]

אנ"ש שנמצאים בערי השדה נמצאים תמיד בתנועה של מיצר ודאגה על כך שמקומם בערי השדה, והיו מעדיפים להיות כאן. והמענה אליהם — שצריכים לזכור שתכלית הכוונה היא דירה בתחתונים (כמדובר לעיל²), וככל שפועלים בתחתונים למטה יותר, ניתוסף יותר במילוי הכוונה דדירה בתחתונים. והענין בזה:

ידוע³ המשל "כשצריכים להגבי" איזה דבר מן הארץ ע"י כלי ההגבה הנקרא ליווע"ר, צריכים לאחוז בחלקים התחתונים שבו דוקא, כמו בהגבהת כותלי בית, שצריכים להתחיל להגבי" הקורה התחתון דוקא, ואז ממילא יוגבהו גם העליונים הימנו, משא"כ אם הי' מתחיל מאמצע הכותל לא הי' מגבי" התחתונים".

ודוגמתו בנמשל בנוגע לכוונה דדירה בתחתונים — שהגבהת התחתונים (לעשות מהם דירה לו ית') צריכה להיות מהחלק התחתון שבתחתונים גופא, שלכן, אע"פ שכללות עולמות בי"ע הם תחתונים,

(3) תו"א בראשית ד, א.

(1) ראה גם לקו"ש חי"ד ע' 168. וש"נ.
(2) בהמאמר (לעיל ע' 85).

שהרי אפילו עולם הבריאה הוא בריחוק הערך מעולם האצילות (מלשון אצלו וסמוך⁴), מ"מ, עיקר הכוונה דדירה בתחתונים נשלמת (בעולם העשי, ובו גופא) בעוה"ז הגשמי דוקא, להיותו חלק התחתון ביותר.

ומזה מובן שכן הוא גם בעוה"ז הגשמי גופא — שבערי השדה דוקא (החלק התחתון בעוה"ז הגשמי גופא) נשלמת יותר הכוונה דדירה בתחתונים.

ובמילא, צריכים אנ"ש הנמצאים בערי השדה לידע, שלא זו בלבד שהיותם בערי השדה אינו ענין של חסרון, אלא אדרבה, יש מעלה בדבר — שעל ידם דוקא נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): יתן השי"ת שיפתחו להם "שערי אורה"⁵, "ביי זיי זאָל ווערן ליכטיג אין קאָפּ", לידע ולהכיר ולראות הכחות הנעלמים שניתנו להם, ולנצל אותם למילוי הכוונה בהשליחות שהטילה עליהם ההשגחה העליונה.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר כותב בא' ממכתביו⁶ ש"גם אם יהי' (החולה) אצל רופא מומחה אשר בירר והגביל דבר המחלה, גם נתן סמי המרפא (ה"רעצעפט") וצוה הסדר הנכון בלקיחתם, וקנה אותם, והעמידם על השולחן — הנה מזה לא ירפא המחלה ולא יתרפא החולה .. כי הסמי מרפא רפואתן הוא אך ורק כאשר לוקחים אותם כפי דרכן וסדרן אשר יצוה הרופא".

ודוגמתו בנוגע לעניננו: לא מספיקה הידיעה אודות קיומם של הכחות הנעלמים, אלא צריכים לנצלם בפועל (כשם שלא מספיקה הידיעה ע"ד קיומם של סמי המרפא, אלא צריכים לקחתם בפועל). וזוהי גם כוונת הדיבור אודות הכחות הנעלמים שניתנו לאלה הנמצאים בערי השדה — לא כדי שירגישו עצמם "מיוחסים" וירצו לעמוד ב"מזרח" ... אלא כדי שינצלו את הכחות למלא ולהשלים את הכוונה.

*

ג. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שהבעלי-עסקים יאמרו "לחיים", ואמר:]

אדמו"ר הזקן כותב⁷ שבדורות הראשונים (בזמן התנאים והאמוראים)

6) אג"ק שלו ח"ד ע' כט.

7) תניא אגה"ק ס"ט.

4) פרדס שער אבי"ע בתחלתו.

5) ראה גם שיחת ליל שמח"ת ס"ד ואילך

(לעיל ע' 73 ואילך).

"תלמוד תורה הי' עיקר העבודה", אבל "בעתים הללו בעקבות משיחא",
 "כל עיקר עבודת ה' .. היא עבודת הצדקה".

ובנוגע למצות הצדקה — אף שניתנו בה שיעורים, מעשר, וחומש
 להידור מצוה, הרי אדמו"ר הזקן כותב⁸ ש"יוכל לפזר בלי גבול .. וכל"
 אשר לאיש יתן בעד נפשו כתיב".

ובכל אופן — "מצות הצדקה" מעוניינת וחפצה שיתרכו הרווחים
 של בעלי-עסקים יותר ויותר, כדי שיוכלו להרבות יותר בצדקה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יצליחם השי"ת להרויח בעסקים,
 ושיתנו ריבוי צדקה.

*

ד. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שהמתעסקים בחינוך יאמרו
 "לחיים", ואמר:]

בשמח"ת מתחילים לקרוא פרשת בראשית עד "ויכולו גו'", שעל
 זה דרשו חז"ל¹⁰ "כל .. (ה)אומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה
 שותף להקב"ה במעשה בראשית".

— ענין זה ("שותף להקב"ה במעשה בראשית") מצינו רק בנוגע
 לנש"י:

בנוגע למלאכים — איתא במדרש¹¹ ש"בשני נבראו", או "בחמישי
 נבראו", אבל, "הכל מודים שלא נברא ביום ראשון כלום", "שבו הי'
 הקב"ה יחידי בעולמו", "שלא תאמר מיכאל הי' מותח בדרומו של רקיע
 וגבריאל בצפונו והקב"ה ממדד באמצעיתו, אלא אנכי הי' עושה כל נוטה
 שמים לבדי רוקע הארץ מאתי¹², מי אתי כתיב, מי הי' שותף עמי בברייתו
 של עולם".

משא"כ בנוגע לנש"י — כיון ש"ישראל עלו במחשבה"¹³,
 וכמדובר לעיל¹⁴ שנש"י מושרשים בעצמותו ית',

[כלומר, שמושרשים בבחי' העצמות כפי שנמשך ובא בבחי'
 מציאות. וכן צריך לפרש בהמאמר "העצם כשאתה תופס במקצתו אתה

(8) שם ס"י. סט"ז. וראה גם אגה"ת ספ"ג.

(9) אייב ב, ד.

(10) שבת קיט, ריש ע"ב. הובא בשו"ע

(11) ב"ר פ"א, ד.

(12) בהמאמר (לעיל ס"ע 83 ואילך).

(13) ב"ר פ"ג, ה.

(12) ישע"י מד, כד (וברד"ק וראב"ע
 עה"פ).

תופס בכולו"¹⁵, משום שהעצם בלתי מתחלק, ובמילא, כשתופס במקצתו ה"ה תופס בכולו — דלכאורה אינו מובן: כיון שהעצם אינו מתחלק, איך שייך המושג של מקצת מן העצם, שנוכל לומר שע"י התפיסה בהמקצת תופס בכולו? — אלא הכוונה היא להעצם כפי שנמשך ובה בשינויים גם בבחי' מקצת, שכיון שהעצם הוא זה שבא בהמקצת, לכן, יש בו הכל, ובמילא, התופס במקצתו תופס בכולו],

לכן, שייך לומר עליהם שנעשים "שותף להקב"ה במעשה בראשית".

וענין זה מודגש ביותר אצל מחנכים — שהרי מצינו¹⁶ שהקב"ה עוסק בהחינוך של נש"י¹⁷, וכיון שגם המחנכים עוסקים בזה, נעשים הם שותפים להקב"ה בהחינוך של בני".

ויתירה מזה: כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר¹⁸ ש"מלמד טוב" הוא לא רק שמצליח ללמדו ענין זה שלומד עמו עתה, אלא שמלמדו דרך הלימוד שיוכל ללמוד בעצמו. ומזה מובן גם בנוגע להחינוך שהקב"ה מחנך את נש"י, שהשלימות שבזה מתבטאת בכך שנש"י נעשים בעצמם מחנכים. ונמצא, שאלה שעוסקים בענין החינוך, מבטאים את שלימות פעולת החינוך של הקב"ה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יתן השי"ת שתהי' להם הצלחה בעבודת החינוך, ובמילא יביא הדבר תועלת גם להם — כפי שמביא אדמו"ר הזקן בהקדמה לספר התניא מאמר חז"ל¹⁹ על הפסוק²⁰ "רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם הוי"ו" — הן ברוחניות והן בגשמיות.

*

ה. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה להרבנים והשו"בים לומר "לחיים"²¹, ואח"כ אמר:]

רב — הוא ה"ראש" של הקהילה, והוא זה שנושא באחריותה של כל הקהילה, ובמילא, צריך לידע גדול האחריות המוטלת עליו, כיון שכל מה שקורה בקהילה הוא על אחריותו, להיותו ה"ראש" של הקהילה.

(15) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ז. וש"נ.
 (16) תדבאר פי"ד.
 (17) חסר הביאור (המו"ק).
 (18) ראה סה"מ תרפ"א ע' רכד ואילך.
 (19) תרפ"ג ע' צ. תרצ"ו ע' 76. תש"ג ע' 61 ואילך. תש"ח ע' 80.
 (20) תמורה טז, א.
 (21) משלי כט, יג.
 (22) לא' הרבנים אמר — בהתנצלות (כנראה בקשר להצפיפות והדוחק כו') — שכאן לא מקפידים על נתינת כבוד; כאן נותנים "לחיים".

ויש להוסיף ולהבהיר שאחריותו של הרב על הקהילה כולה היא בנוגע לכל הענינים כולם, כולל גם הענינים שאודותם טוען שאינם באשמתו — שכן, להיותו ה"ראש" של הקהילה, אשם הוא בכל הענינים, כי, גם אם בענינים מסויימים לא הי' יכול לפעול באופן ישיר, הי' יכול לפעול בדרך מקיף, היינו, להוסיף בעניניו הוא באופן טוב ונעלה יותר, ועי"ז הי' פועל בדרך ממילא ובדרך מקיף על הקהילה.

ויתירה מזה: גם הענינים שלאמיתתו של דבר (לא רק שטוען כך, אלא כן הוא באמת) אינם באשמתו, מ"מ, להיותו ה"ראש" של הקהילה, הרי כל מה שמתרחש וקורה בקהילה נוגע גם אליו, כמו בגוף האדם שכל מה שמתרחש וקורה באברי הגוף נוגע לראש.

[וע"ד המבואר בדרושי חסידות²² בענין "כשל בעוני כחי"²³, שהעונות נוגעים ("רירן אָן") גם בעצם הנשמה — אע"פ שעצם הנשמה בודאי אינה אשמה בכך].

אלא מאי, יש לו טענה: הן אמת שלהיותו ה"ראש" נוגעים לו כל עניני הקהילה, אבל, מדוע עליו לסבול עבור ענינים שאינם באשמתו?! — הרי, משמעות הדברים (שכל עניני הקהילה נוגעים אליו) אינה שיקבל על זה עונש ח"ו (דפשוט שאי-אפשר להעניש על דבר שאינו באשמתו), כי אם, שאינו מקבל את הענינים הנעלים שהי' יכול לקבל אילו היתה הנהגת הקהילה כדבעי. וע"ד שמצינו במשה רבינו, שלאחרי חטא העגל (שבודאי לא הי' באשמתו) נאמר לו "לך רד"²⁴, "רד מגדולתך, כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל"²⁵.

אמנם, אף שאין כאן עונש, כי אם, העדר קיבול שכר בלבד, הרי, ע"פ המבואר בחסידות²⁶ בפירוש מאמר המשנה²⁷ "שכר מצוה מצוה", שאמיתית השכר הוא (המצוה עצמה, שעל ידה נעשה) צוותא (מצוה מלשון צוותא) וחיבור עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, שאין לך שכר גדול מזה, ולפי-ערך גודל השכר כן הוא גודל ההפסד וההיזק שבהעדר קבלת השכר — מובן, שגם העובדה שאינו מקבל השכר שהי' יכול לקבל אילו היתה הנהגת הקהילה כדבעי, מהוה הפסד והיזק גדול!

25) ברכות לב, א. הובא בפרש"י עה"פ.
26) ראה תניא פלי"ט (נב, ב). אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ע' שסט (נעתק ב"היום יום" ח חשון).
27) אבות פ"ד מ"ב.

22) ראה תו"א יתרו סז, סע"א. מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"ב ס"ע תקיד ואילך. אוה"ת דרושי ש"ש ע' איתקא. סה"מ תרל"ו ח"ב ס"ע שעא. המשך תער"ב ח"א ע' קמ. ועוד.
23) תהלים לא, יא.
24) תשא לב, ז.

ו. וכשם שהדברים אמורים בנוגע להרב, עד"ז הוא גם בנוגע להשוחט:

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר²⁸ שהרב הוא ה"ראש" של הקהילה, והשוחט הוא ה"לב" של הקהילה.

"שוחט" — אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁹ — אינו "סקאָטאַבאַיעץ", איש האוחז מאכלת בידו והורג בהמות... "שוחט" הוא ה"לב" של הקהילה, ועליו להיות רוח החיים של הקהילה, לארגן קביעות ללימוד התורה וכיו"ב, ובנוסף לכך, מתעסק הוא גם באומנות הזביחה, אבל, לא זו היא עבודתו העיקרית.

ויש להוסיף בנוגע לאומנות הזביחה גופא, ש"צריכא בדיקה אבישרא ואטורפא", "בדק לה בריש לישני"³⁰ — דיש לומר ענינו בעבודה, שהשוחט צריך לבדוק את עצמו שלא יהיו לו צפרניים³¹ דוקרות... וכן צריך לבדוק את דיבורו, תוכן הדברים וסגנונם, שיהי' כדבעי למהוי, ובלאו הכי אינו אלא "סקאָטאַבאַיעץ", איש בעל מאכלת שהורג בהמות, ואז טוענת נגדו הבהמה: מדוע נוטל אתה את החיות שלי, במה הנך יותר טוב ממני? ...!

*

ז. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לתלמידי הישיבה לומר "לחיים"³², ואח"כ אמר:]

בהמשך להמדובר לעיל³³ אודות ג' המדרגות שבתורה — דרגת התורה כפי שבאה בירושה, דרגת התורה כפי שבאה ביגיעה, ודרגת התורה כפי שניתנת במתנה — יש להוסיף ולבאר בפרטיות יותר³⁴. הדרגא הראשונה (מלמטה למעלה) הכי התחתונה שבתורה, היא, כפי שבאה בירושה:

(32) ואמר, שיזהרו שלא יושפעו מה"בעלי-בתיים" לקבל מהם "בעה"בישע הנחות" שהם היפך דרכי החסידות, אלא יקבלו רק מהמשפיעים של דא"ח (והוסיף — בחיך — ובשעת הדחק, גם מהרמ"ם בנגלה).

(33) בהמאמר (לעיל ע' 81 ואילך) וש"נ. (34) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 115 ואילך, ובהנסמן שם.

(28) לקו"ד ח"ד תשכא, א (סה"ש תרצ"א ע' 187). אג"ק שלו ח"ח ע' קלב.

(29) שיחת יום שמחת תרפ"ט ס"ז (סה"ש תרפ"ט ע' 41).

(30) חולין יז, ב. וראה תו"מ — רשימת היומן ס"ע תנג.

(31) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שב, ב ואילך. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' תקכה. ח"ד ע' יד ואילך (נעתק ב"היום יום" כב אלול).

ירושה — אינה תלוי' במעמדו ומצבו של הבן, תכונותיו ומעלותיו וכו', כי אם, בעצם עובדת היותו בן, ועד כדי כך, שאפילו בהיותו עובר במעי אמו, ה"ה יורש³⁵.

וענינה בתורה — דרגת התורה ששייכת לכאו"א מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, כשם שבירושה לא מתחשבים במעמדו ומצבו של היורש — דרגת התורה ששייכת לקיום המצוות, שזהו ענינה של "תורה" — מלשון הוראה³⁶, להורות את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה, וענין זה שייך לכאו"א מישראל, שהרי, גם אלה שאינם שייכים להשגת התורה, חייבים הם לידע את המעשה אשר יעשון (חלק התורה ששייך לקיום המצוות), ואם אינם יודעים, צריכים לשאול ולברר אצל זה שיודע — ע"ד ובדוגמת קטן היורש שזקוק לאפוטרופוס.

וענין זה מרומז בדרשת חז"ל³⁷ "תורה צוה לנו משה מורשה"³⁸, תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי (תרי"א) הוי, אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענום" (והיינו דכתיב תורה צוה לנו משה, ושמים מפי הגבורה, הרי שית מאה ותליסרי (תרי"ג)) — שבזה מרומז שדרגת התורה שבאה בירושה ("מורשה") היא דרגת התורה ששייכת לקיום התרי"ג מצוות (תורה בגימטריא תרי"א, מלבד אנכי ולא יהי' לך שמפי הגבורה שמענום).

ח. ויש להוסיף בביאור שייכותה של דרגת התורה ששייכת לקיום המצוות לענין הירושה:

ובהקדים³⁹ — שהחידוש דמתן-תורה לגבי קודם מ"ת (עבודת האבות, שקיימו כל התורה עד שלא ניתנה⁴⁰) הוא בנוגע לקיום המצוות בגשמיות, כמארז"ל⁴¹ "כל המצוות שעשו לפניך האבות ריחות היו", ברוחניות בלבד, כלומר, אף שגם האבות קיימו המצוות בדברים גשמיים, מ"מ, אין זה אלא שקיימו המצוות באמצעות הדברים הגשמיים, אבל הפעולה שנעשית ע"י קיום המצוות (המשכת אלקות) לא היתה אלא ברוחניות, בעולם האצילות וכו', ואילו בהדבר הגשמי שבו נעשתה המצוה לא נפעל דבר, ולדוגמא: הגרים שגייר אברהם⁴² — לא נשאר מהם כלום, וכן המקלות שעל ידם המשיך יעקב ההמשכות דמצות

39) ראה לקו"ש ח"ה ע' 88 ואילך. וש"נ.

40) יומא כח, ב. וש"נ.

41) שהש"ר פ"א, ג [א].

42) ב"ר פל"ט, יא. פרש"י לך לך יב, ה.

ועוד.

35) ראה נדה מג, סע"ב ואילך (במשנה).

36) רד"ק לתהלים יט, ח. וראה זח"ג נג,

ב.

37) מכות כג, סע"ב ואילך (ובפרש"י).

38) ברכה לג, ד.

תפילין⁴³ — לאחר שנסתיימה העבודה בהם לא נשאר בהם קדושה כלל; והחידוש דמ"ת — שלא זו בלבד שקיום המצוות הוא באמצעות הדברים הגשמיים, אלא שנמשכת ונקבעת הקדושה בהדברים הגשמיים שבהם מקיימים המצוות, כמו בתפילין, שגם בשעה שאינו מקיים את המצוה ה"ה חפצא דקדושה, ועד"ז בשאר תשמישי מצוה ותשמישי קדושה⁴⁴.

ובלשון המדרש⁴⁵ "משל .. למלך שגזר ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, כך כשברא הקב"ה את העולם גזר ואמר השמים⁴⁶ שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, כשביקש ליתן את התורה בטל את הגזירה הראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים", היינו, שהחידוש דמ"ת הוא החיבור דעליונים ותחתונים, כיון שע"י קיום המצוות נמשכת ונקבעת קדושה בהדברים הגשמיים (תחתונים) שבהם מקיימים המצוות, שנעשים כלי לאלקות (יעלו לעליונים).

ונקודת הענין — שקיום המצוות הוא בשביל עבודת הבירורים, להפריד הטוב מהרע, שע"ז מתקנים את הפגם שנעשה בעולם ע"י חטא עה"ד, שנעשה תערובות טוב ורע, ובגלל זה נעשה מיתה בעולם (שלא יהי' קיום להרע)⁴⁷, ולכן, דרגת התורה השייכת לקיום המצוות — שענינם לתקן חטא עה"ד שבגללו נעשה ענין המיתה — נקראת בשם ירושה⁴⁸.

ט. ע"פ האמור שדרגת התורה כפי שבאה בירושה היא דרגת התורה השייכת לקיום המצוות שענינם לפעול בעולם — יש לבאר הטעם שהאיסור דעכו"ם בלימוד התורה נאמר בשייכות לדרגת הירושה שבתורה:

איתא בגמרא⁴⁹ "עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, לנו מורשה ולא להם .. מ"ד מורשה, מיגזל קא גזיל לה, מ"ד מאורסה ("אל תקרי מורשה אלא מאורסה"⁵⁰), דינו כנערה המאורסה דבסקילה".

47 ראה תו"א בראשית ה, ג"ד.

48 ראה ד"ה תורה צוה דשמע"צ תרנ"ד פ"ה (סה"מ תרנ"ד ע' ל ואילך), ודשמח"ת תש"ב פ"ב (סה"מ תש"ב ע' 40 ואילך) — ע"ד הירושה דאורות דתוהו.

49 סנהדרין נט, א.

50 פסחים מט, ב.

43 ראה זח"א קסא, ב ואילך. מאמרי אדה"ז תקס"ב ע' יב. אוה"ת ויצא רכג, ב. ועוד.

44 ראה מגילה כו, ב. רמב"ם הל' ס"ת פ"י ה"ג ואילך. טושו"ע אר"ח סקנ"ד. יו"ד סרפ"ב. וראה שו"ע אדה"ז אר"ח סמ"ב ס"ו.

45 תנחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג.

46 תהלים קטז, טז.

והענין בזה — שבדרגת התורה כפי שבאה בירושה ("מורשה"), כיון שכל ענינה הוא לפעול בעולם, יש מקום לומר ששייכת גם לעכו"ם [ומה גם שבנוגע ל"שבע מצוות דידהו" צריכים להיות "עוסקין בהלכות אותן שבע מצוות להיות בקיאיין בהן"⁵¹], ולכן יש צורך בלימוד מיוחד כדי לשלול ולמעט עכו"ם מלימוד התורה — "לנו מורשה ולא להם כו'" (משא"כ בדרגא נעלית יותר בתורה, כפי שהיא למעלה מלפעול בעולם כדלקמן), אין צורך לשלול ולמעט עכו"ם).

י. ולמעלה מזה — דרגת התורה כפי שבאה ע"י יגיעה דוקא:

היגיעה שבתורה — שבזה אין הכל שוים, כמו ירושה, אלא ענין התלוי בעבודת האדם — עיקרה (לאו דוקא בחלק התורה השייך לקיום המצוות, אלא) בההבנה וההשגה דחכמת התורה כשלעצמה, גם אם אין הדבר נוגע למעשה בפועל בקיום המצוות (ובלשון אדמו"ר הזקן בתניא⁵² "אף אם לא הי' ולא יהי' הדבר הזה לעולם").

וההסברה בזה — שנוסף על ענינה של התורה להורות את המעשה אשר יעשון בקיום המצוות, שזוהי דרגת התורה כפי ששייכת לעולם, להורות להאדם איך להתנהג בעולם, ישנו גם ענינה של התורה כפי שהיא לעצמה ("אין ענין פאר זיך, תורה אַלס תורה") — שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה.

וענין זה אינו באופן של ירושה ששייכת לכאו"א מישראל מבלתי הבט על מעמדו ומצבו, אלא בשביל זה יש צורך ביגיעת האדם דוקא, ולפי-ערוך יגיעתו בתורה ה"ה מבין ומשיג בחכמת התורה.

יא. אמנם, גם דרגת התורה כפי שבאה בבחי' יגיעה, עם היותה דרגת התורה כשלעצמה (לא רק כדי לפעול בעולם), חכמתו ורצונו של הקב"ה, שבאין-ערוך לגמרי לשכל האדם, מ"מ, כיון שבאה ע"י יגיעת האדם בשכלו והבנתו, ה"ה עכ"פ בגדר המדידה דשכל האדם, אלא שהיא באין-ערוך למעלה מזה.

ועז"נ⁵³ "ארוכה מארץ מדה וגו'" — שענין זה נאמר על דרגת התורה כשלעצמה, כפי שהיא למעלה מדרגת התורה שענינה להורות על קיום המצוות, כמ"ש אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה⁵⁴ "שההלכות (דרגת התורה שענינה להורות על קיום המצוות) .. יש להם קץ ותכלית

53) איוב יא, ט.

54) פ"א ה"ה.

51) סנהדרין שם ובפרש"י.

52) פרק ה. וראה גם בקו"א (קנט, ריש

ע"ב).

ומספר", ומש"נ "ארוכה מארץ מדה וגו'", קאי על "התורה מצד עצמה (ש) אין קץ ותכלית אפילו לפשטי דרשותי הצפונים בה .. וכן אין קץ ותכלית לעומק טעמי ההלכות והפלפול בטעמיהן כו" — שעם היותה בלי גבול, ה"ה עדיין בגדר מדה, שנמדדת עם שאר ענינים, אלא ש"ארוכה מארץ מדה".

ואילו הדרגא היותר נעלית בתורה, שהיא למעלה מכל מדידה והגבלה, וגם לא בגדר מדה — היא דרגת התורה כפי שהיא בעצמותו ית', "שעשועים גו' לפניו"⁵⁵, שעשועי המלך בעצמותו⁵⁶.

וכיון שדרגא זו היא למעלה מכל מדידה והגבלה, גם לא בגדר מדה — אינה יכולה לבוא ע"י יגיעת האדם, ובאה מלמעלה בדרך מתנה דוקא, כפי שאומרים בנוסח ברכת התורה: "ונתן לנו את תורתו .. נותן התורה".

יב. ויש להוסיף בתוכן הענין דברכת התורה:

איתא בגמרא⁵⁷ "מאי דכתיב⁵⁸ מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ, דבר זה אמרו חכמים .. נביאים (נשאל לחכמים ולנביאים) ולא פירושו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו, שנאמר⁵⁹ ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפנים .. שלא ברכו בתורה תחילה".

ומפרש הר"ן⁶⁰ ד"קרא הכי דייק דעל שלא ברכו בתורה תחילה אבדה הארץ, דאם איתא על עזבם את תורתי כפשטא משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה, כשנשאל לחכמים ולנביאים למה לא פרשוהו, והלא דבר גלוי ה' וקל לפרש? אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד, ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ, עד שפרשו הקב"ה בעצמו, שהוא יודע מעמקי הלב, שלא היו מברכין בתורה תחלה, כלומר, שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עלי', שלא היו עוסקין בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה".

וההסברה בזה⁶¹ — דלכאורה, כיון ש"ודאי עוסקין היו בתורה תמיד", עכצ"ל שהתורה היתה חשובה בעיניהם, דאל"כ, לא היו מתעסקים ומתייגעים בלימודה — שחשיבותה של התורה בעיניהם לא

58) ירמי' ט, יא.

59) שם, יב.

60) נדרים שם.

61) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 3.

55) משלי ח, ל.

56) ראה גם שיחת ליל שמח"ת ס"ג

(לעיל ע' 73). וש"נ.

57) ב"מ פה, סע"א ואילך. נדרים פא, א.

היתה אלא מצד השכל שבה, שכל אנושי, אם כי שכל עמוק ביותר, אבל לא היתה התורה חשובה בעיניהם מצד חשיבותה האמיתית — כפי שמתבטאת בברכת התורה: "ונתן לנו את תורתו" — תורתו של הקב"ה, חכמתו ורצונו ית'.

לימוד התורה צריך להיות איפוא מתוך הכרה שהתורה היא תורתו של הקב"ה, ולא עוד אלא שעכשיו נותן הקב"ה את התורה, "נותן התורה" לשון הוה⁶², שלכן אמרו חז"ל⁶³ "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע" — "שלא אורה אינו מוכן מה דמיון זה מה להלן אף כאן", כיצד אפשר לדמות "עסק התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו" ל"מעמד הר סיני" — "כי גם עסק התורה שבכ"א ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה בסיני .. כאילו קבלה היום מהר סיני"⁶⁴.

יג. ויש לומר שזהו גם הביאור בדברי המדרש⁶⁵ בנוגע לנתינת התורה לישראל:

"משל למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו, אמר לו, בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול לפי שהיא אשתך, אלא זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם, שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקב"ה לישראל, נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו".

ויש לבאר ענין זה בנוגע ללימוד התורה — שגם כאשר ישראל לומדים התורה כפי שיוורת ומתלבשת בשכל אנושי, צריך לעשות מקום (בית אחד) לדירת הקב"ה, עיי"ז שיהי' ניכר ונרגש אצלם שזוהי תורתו של הקב"ה, חכמתו ורצונו ית', שלכן "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע".

יד. נשאלת איפוא השאלה — כיצד ניגש יהודי ללימוד תורה: בידעו שהתורה (גם בהיותה למטה) היא בת יחידה של הקב"ה — כיצד מרהיב עוז בנפשו, ובפרט בידעו מעמדו ומצבו, לגשת ("צוטרעטן")

62) של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. 64) תו"א יתרו סז, ב. וראה גם תו"מ ובכ"מ. סה"מ תשרי רג. וש"נ.

63) ברכות כב, א. וש"נ. 65) שמו"ר רפל"ג.

לבת היחידה של הקב"ה, וכיצד לוקח על עצמו "לפרנס" ("אויסהאַלטן") את הבת היחידה של הקב"ה, ביחד עם אביו, הקב"ה ("איר מיטן שווער צוזאַמען")!?

והמענה לזה — בברכת התורה — שפתיחתה "אשר בחר בנו מכל העמים":

אין זה באשמתנו... אלא, הקב"ה "בחר בנו" — (גם) בהגוף של איש הישראלי⁶⁶ — "מכל העמים".

וכפי שהודיע הקב"ה ע"י מלאכי הנביא⁶⁷: "הלוא אה עשו ליעקב גו' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי", כלומר, הסיבה לכך ש"ואוהב את יעקב", היא, לא מצד מעלותיהם של ישראל, ובלשון הכתוב⁶⁸ "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם גו'", שכן, "הלוא אה עשו ליעקב", אלא, מצד הבחירה העצמית שבעצמותו ית' נעשה "ואוהב את יעקב", ובדרך ממילא, "ואת עשו שנאתי".

ובגלל ש"בחר בנו מכל העמים", לכן, "נתן לנו את תורתו", ומצד זה שהקב"ה בחר בנו ונתן לנו את תורתו, נגשים אנו ללימוד התורה.

טו. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): עומדים אנו עתה בסיומו של שמח"ת, ומתקרב כבר הזמן לתפלת מעריב, אלא, שמוסיפים אנו מחול על הקודש, כיון שהקב"ה נתן כח לישראל להוסיף מחול על הקודש. יש לנצל איפוא את הרגע האחרון של שמח"ת.

— בנוגע ליוהכ"פ מצינו⁶⁹ שהרגע האחרון שבו מכפר על הענינים הבלתי-רצויים שנעשו ביוהכ"פ עצמו. ועד"ז בנוגע לשמח"ת, שברגע האחרון יכולים לחטוף ולהשלים את הענינים שהחסירו במשך כל שמח"ת.

ולכן: תאמרו לחיים מתוך חמימות ("זאָגט אַ וואַרעמן אַ פריילעכן לחיים"), עם ניגון שמת, ותקבלו על עצמכם התמדה ושקידה בלימוד התורה ביראת שמים.

* * *

טז. איתא בלקו"ת⁷⁰ שבכל יו"ט צריכים לקבל ולקלוט בפנימיות את הענינים שספגו ביו"ט זה, ולחיות עמהם, עד להיו"ט הבא. ובפרט

(68) ואתחנן ז, ז.

(69) ראה לקו"ת תצא לט, ד. וש"נ.

(70) ברכה צח, ב.

(66) ראה תניא פמ"ט.

(67) מלאכי א, ב.ג. וראה סה"מ עטר"ת

ע' תרמא. לקו"ש חיי"ז ס"ע 89 ואילך. וש"נ.

בנוגע לשמח"ת, שלאחריו מתחילה העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו"י — בודאי צריכים "לקחת" את הגילויים של שמח"ת על כל השנה כולה.

אמנם, כאשר עומדים בסיומו של שמח"ת, ומתכוונים לעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" במשך השנה החדשה, מתוך קבלת החלטה טובה שהשנה החדשה תהי' כדבעי — יכולה להתעורר שאלה: כבר עברו כו"כ שנים שבהם החליט שהשנה החדשה תהי' כדבעי, ובנוגע לפועל... וכיון שכן, מהי התועלת בקבלת החלטה טובה בנוגע לעבודת שנה זו? ! והמענה לזה:

לעשיית כל דבר ישנה סיבה שבגללה נעשה הדבר, והסיבה היא — התענוג שמתענג בהדבר, שבגלל זה עושה את הדבר. ומזה מובן שהאפשרות לענינים בלתי-רצויים היא אך ורק כאשר התענוג שלו הוא בענינים לא טובים, אבל כאשר התענוג שלו יהי' בעניני קדושה, אזי תהי' הנהגתו כדבעי למהוי.

[דובר בארוכה אודות הצורך בכפרה גם על עבירות בשוגג (ע"י קרבן חטאת), משום שעבירה בשוגג מוכיחה שהתענוג שלו הוא בענינים לא טובים, ובמדה מסויימת — עוד יותר מאשר במזיד, ועד"ז בספק איסור עוד יותר מאשר באיסור ודאי (שלכן, יש חומר באשם תלוי שצ"ל "בת שמים" לגבי חטאת שאינה אלא "בת דנקא"⁷²), וכן נתבאר התיורן בדברי הרמב"ם בנוגע לאשם תלוי: "לבו של אדם דוה על עונותיו והואיל ועל ספק הפרישו גמר בלבו להקדיש"⁷³, ואעפ"כ, "הקריבו בחוץ פטור שהרי לא נקבע האיסור"⁷⁴ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 942 ואילך].

ובנוגע לעניננו: כשיהודי פועל בעצמו בשמח"ת לעקור ולשרש ("אויסרייסן") את התענוג בענינים גשמיים וחומרניים, אזי אין לו להתיירא ולהתפעל ממניעות ועיכובים בצאתו לעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו", ובודאי ילך לבטח דרכו.

* * *

יז. (לקראת סיום ההתוועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

קודם תפלת מעריב — ברצוני לחזור פתגם של כ"ק מו"ח אדמו"ר

(73) הלי' פסולי המוקדשין פ"ד הי"ט.

(74) הלי' מעשה הקרבנות פ"ח הי"י.

(71) לשון הכתוב — ויצא לב, ב. וראה

תו"מ ח"ב ע' 47. וש"נ.

(72) זבחים מח, א.

(שכבר נתפרסם ב"קופיר"), ואח"כ ינגנו הניגון "ניע זשוריצי כלֶאָפּצי", ולאחריו הניגון של אדמו"ר הזקן, ואח"כ יתפללו מעריב.

הרבי אמר⁷⁵: "הנה זה עומד אחר כתלנו"⁷⁶, משיח עומד כבר אחר הכותל ("הינטערן וואַנט"), צריכים רק חוש הראי' וחוש השמיעה, אבל, המציאות היא ש"עומד אחר כתלנו", ותיכף בא ("אַט אָט האַלט ער ביי קומען").

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "ניע זשוריצי כלֶאָפּצי" ובאמצע הניגון עמד מלא קומתו ורקד על מקומו. ואח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (וצוה לכפול בבא הרביעית עשר פעמים).
כ"ק אדמו"ר שליט"א חילק בקבוקי יין לאנש' מערי השדה, עבור ההתוועדויות שיערכו במקומותיהם. כן נתן בקבוק יין⁷⁷ עבור התוועדויות בכפר־חב"ד ובכל ארץ הקודש].

יח. (לאחר ברכת המזון ותפלת מעריב אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):

בהמשך הכתוב "ויעקב הלך לדרכו" — כתיב "ויפגעו בו מלאכי אלקים גו' מחניים" (לשון רבים), "שתי מחנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן, ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו"⁷⁸.

— את העבודה צריכים לעשות לבד, אלא, שישנם ענינים שבהם זקוקים לעזר של "מלאכי אלקים".

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): יעזור השי"ת שיקויים אצלנו "ויפגעו .. מלאכי אלקים",

והעיקר — שנפגש יחדיו להקביל פני משיח ("מ'זאָל זיך טרעפן צוזאַמען אַנטקעגן משיח'ן")⁷⁹, והרבי יוליכנו לקראת משיח בחסד וברחמים, בקרוב ממש.

שדיברתי אתו קודם נסעו מכאן. ואקוה אשר ההתוועדות הביאה התחזקות בפעולות הקיימות והתרחבותן והתעוררות לפעולות חדשות".

(78) פרש"י עה"פ.

(79) חסר קצת (המו"ל).

(75) סה"ש תרצ"ט ע' 316.

(76) שה"ש ב, ט.

(77) להר"ש גורארי'. — וראה גם מכתב

כ"ב מרחשון שנה זו (אג"ק ח"ה ע' כז): "פ"ש מהרבני וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור וכו' מהר"ש שי' גורארי' בטח קיבלו, וכודאי היתה גם התוועדות חסידותית, כמו